

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۲ اسفند ۱۳۹۱

(مخبر برنج ایرانی، سرمایه ملی)

بررسی حق بیمه عادلانه و حق بیمه واقعی برنج در ایران

اندیشه ریاحی^{۱*}، میلاد امینی زاده^۲، مهدی باستانی^۳، امید کرمی^۴

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد اقتصاد کشاورزی دانشگاه تهران

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد اقتصاد کشاورزی دانشگاه تهران

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد اقتصاد کشاورزی دانشگاه تهران

۴- دانشجوی کارشناسی ارشد اقتصاد کشاورزی دانشگاه تهران

*andisheh.riahi@ut.ac.ir

چکیده

کشاورزی فعالیتی پر مخاطره است. برای کاهش ریسک کشاورزان دولت هر ساله سیاست های مختلفی از قبیل تعیین قیمت تضمینی، خرید تضمینی و ... اجرا می نماید. با توجه به اشکالاتی که بر سیاست های فعلی وجود دارد دولت به سمت اجرایی کردن انواع بیمه کشاورزی پیش می رود. در این پژوهش، حق بیمه برنج کل کشور برای سال های ۱۳۸۹-۱۳۷۳ محاسبه گردیده است. نتایج بدست آمده حاکی از این موضوع می باشد که به دلیل اینکه عملکرد تولید محصول برنج با نوسان روبرو بوده حق بیمه واقعی در سال های مورد بحث نوسان زیادی داشته که این موضوع باعث عدم سرمایه گذاری بیمه های خصوصی در محصولات کشاورزی بالاخص این محصول شده است. بدین ترتیب میزان ریسک کشاورزان در تولید محصول برنج کاهش می یابد و از دیگر سو شاهد کاهش هزینه های دولت به واسطه عدم خرید تضمینی محصول خواهیم بود.

کلمات کلیدی: برنج، حق بیمه واقعی، حق بیمه عادلانه

مقدمه

کشاورزی مجموعه ای از فعالیت های اقتصادی است که هدف آن فراهم آوردن نیازهای غذایی جامعه و تولید مواد اولیه ی کشاورزی مورد نیاز بخش صنعت می باشد (حسینی و همکاران). امروزه یکی از مهم ترین مسائل جوامع بشری تامین نیازهای غذایی افراد آن جامعه می باشد. با توجه به روند رو به افزایش جمعیت جهان و محدود بودن امکانات تولید مواد غذایی، این مسئله روز به روز ابعاد گسترده تری به خود می گیرد (شاه آبادی و اسماعیل بیگی). از طرفی تولید کشاورزی یکی از پر مخاطره ترین فعالیت های اقتصادی است. بلایای طبیعی، آفات نباتی، انواع بیماری های گیاهی، تغییرات ناگهانی دما و گاه حتی بی موقع ممکن است خسارت زیادی به کشاورزان وارد کند و از آنجا که بخش مهمی از تولید کنندگان کشاورزی، بویژه در کشورهای در حال توسعه جهان، توان مالی محدودی دارند گاه حتی کمترین خسارت ممکن است آنها را از هستی ساقط کند. به همین دلایل است که بیمه محصولات کشاورزی را می توان یکی از اهرم های توسعه کشاورزی دانست، زیرا با استفاده از این ساز و کار نه تنها می توان از طریق پس اندازهای اندکی که انبوه کثیری

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۲ اسفند ۱۳۹۱

(مخبر برنج ایرانی، سرمایه ملی)

از کشاورزان به عنوان حق بیمه می پردازند، خسارت وارد به کشاورزان خسارت دیده را جبران کرد، بلکه بوسیله آن می توان امنیت بیشتری را برای تولید کنندگان کشاورزی فراهم آورد. آنچه مسلم است " بیمه محصولات کشاورزی" نقش بسیار موثری به ویژه در دوران گذر کشاورزی از ویژگی های کشاورزی سنتی به کشاورزی تجارتي ایفا می کند. در این مقاله ، با استفاده از آمارهای بانک مرکزی و وزارت جهاد کشاورزی میزان حق بیمه واقعی برای سال های ۱۳۸۹ - ۱۳۷۴ محاسبه گردیده است .

مواد و روش ها

بیمه گران به دلایل متعددی همچون احتمال خطرات گسترده، کمبود اعتبارات و جلوگیری از مخاطرات اخلاقی معمولا ۱۰۰ درصد کاهش عملکرد را بیمه نمی کنند بلکه درصدی از آن را که سطح پوشش نامیده می شود، بیمه می کنند.

با حاصلضرب سطح پوشش در عملکرد پیش بینی شده ، عملکرد بحرانی به دست می آید:

$$Y_c = Y_{fcst} \times COV$$

که در آن Y_c عملکرد بحرانی، Y_{fcst} عملکرد پیش بینی شده و COV سطح پوشش می باشد.

خسارت مورد انتظار در این حالت از رابطه زیر به دست می آید :

$$Indemnity = Max [(Y_c - Y), 0]$$

در رابطه فوق Y عملکرد واقعی تولیدکننده است . به عبارت دیگر ، بر پایه رابطه فوق ، میزان خسارت مورد انتظار برای هر هکتار گندم (بر اساس عملکرد) برابر اختلاف بین عملکرد بحرانی (تضمین شده) و عملکرد واقعی است.

اگر بخواهیم میزان خسارت مورد انتظار را به صورت ارزشی محاسبه نماییم کافی است حاصل رابطه ۲ را در قیمت تضمینی یا قیمت مورد انتظار برای سال مورد نظر ضرب کنیم .

اکثر بیمه گران برای پوشش بخشی از هزینه های اجرایی و همچنین در نظر گرفتن ذخیره برای مقابله با خطرات احتمالی ، ۲۰ تا ۴۰ درصد به عدد به دست آمده اضافه می کنند و نرخ حق بیمه واقعی را به دست می آورند .

$$PR = \frac{Indemnity}{Y_c}$$

PR نرخ حق بیمه می باشد.

$$FP = \frac{Y_c \times P_g \times PR}{100} = Indemnity \times P_g$$

در این رابطه FP حق بیمه عادلانه و P_g قیمت تضمینی می باشد.

برای به دست آوردن حق بیمه کافی است حق بیمه عادلانه را بر عدد ۰.۹ تقسیم کنیم که این عدد در دل خود هزینه های اجرایی و ذخیره احتیاطی را نیز در بر دارد.

$$Premium = \frac{FP}{0.9}$$

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۲ اسفند ۱۳۹۱

(مخبر برنج ایرانی، سرمایه ملی)

حق بیمه عادلانه FP همان میزان خسارت مورد انتظار پرداختی است، در حالیکه حق بیمه واقعی در خود، هزینه های اجرایی و ذخایر احتیاطی را دارد (یزدانی و کیانی‌راد، ۱۳۸۳).

آمار و داده‌های مورد استفاده در این مطالعه به صورت سری زمانی بوده و از آمارنامه‌های وزارت جهاد کشاورزی استخراج گردیده است.

نتایج و بحث

میزان حق بیمه واقعی و حق بیمه عادلانه محصول برنج برای سال‌های زراعی ۱۳۷۴ تا ۱۳۸۹ مورد بررسی قرار گرفته است که در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱- حق بیمه واقعی و حق بیمه عادلانه محصول برنج

سال زراعی	حق بیمه واقعی (ریال)	حق بیمه عادلانه (ریال)
۱۳۷۴	*	*
۱۳۷۵	243690.46	219321.41
۱۳۷۶	*	*
۱۳۷۷	309522.57	278570.31
۱۳۷۸	*	*
۱۳۷۹	*	*
۱۳۸۰	*	*
۱۳۸۱	1012260.33	911034.29
۱۳۸۲	1029668.64	926701.78
۱۳۸۳	*	*
۱۳۸۴	103513.28	93161.95
۱۳۸۵	*	*
۱۳۸۶	33507.40	30156.66
۱۳۸۷	*	*
۱۳۸۸	*	*
۱۳۸۹	3172263.00	2855036.70

* حق بیمه برابر با صفر می‌باشد

منبع: یافته‌های تحقیق

با توجه به اطلاعات جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود در برخی از سال‌ها حق بیمه واقعی برای محصول برنج در کل

پانزدهمین همایش ملی برنج کشور

دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری - پژوهشکده ژنتیک و زیست فناوری کشاورزی طبرستان

۱-۲ اسفند ۱۳۹۱

(معمور برنج ایرانی، سرمایه ملی)

کشور برابر با صفر بوده که بیانگر این موضوع می‌باشد که اختلاف بین عملکرد بحرانی (تضمین شده) و عملکرد واقعی مقداری منفی بوده است. از اینرو می‌توان این موضوع را بیان داشت که با توجه به نوسان بسیار زیاد عملکرد محصولات کشاورزی در کشور، شرکت‌های خصوصی بیمه رغبتی به ورود در بخش کشاورزی نداشته زیرا تولید و عملکرد در واحد سطح محصولات کشاورزی از جمله محصول برنج دارای نوسانات بسیاری زیادی بوده و شرط ثبات که از مهمترین شروط سرمایه‌گذاری شرکت‌های خصوصی می‌باشد را دارا نیست.

در سال زراعی ۱۳۸۹ میزان حق بیمه واقعی برابر ۳۱۷۲۲۶۳ ریال برای هر هکتار محصول برنج در کل کشور و میزان حق بیمه عادلانه ۲۸۵۵۰۳۶۷۰ ریال در هر هکتار محاسبه گردیده است.

با توجه به نتایج بدست آمده، پیشنهاد می‌گردد که دولت طرحی را برای ثبات میزان تولید و سطح عملکرد محصول برنج مورد بررسی و اجرا قرار دهد که شرکت‌های خصوصی بیمه برای سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی از جمله محصول برنج وارد این بخش شوند. با گسترش بیمه‌های خصوصی می‌توان این انتظار را داشت که کشاورزان بیشتری محصولات خود را بیمه کرده و با ریسک کم‌تری برای تولید آن مواجه باشند و از طرف دیگر هزینه‌های دولت در این زمینه کاهش می‌یابد. در ادامه می‌توان این موضوع را بیان داشت که با گسترش بیمه‌های خصوصی، کشاورزان می‌توانند با ریسک پایین‌تری ارقام متنوع‌تر برنج را در الگوی کشت خود قرار دهند.

منابع

- ۱- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- ۲- آمارنامه‌های وزارت جهاد کشاورزی
- ۳- حسینی س ص و اتقایی م و کاوسی م ، ۱۳۸۹. بررسی توان رقابت‌پذیری برنج ایران: ارقام دانه بلند پرمحصول در استان گیلان ، فصلنامه تحقیقات اقتصاد کشاورزی شماره ۳ ، صفحه‌های ۹۱ تا ۱۰۴
- ۴ - شاه‌آبادی ا و اسمعیل بیگی م، ۱۳۹۱، تعیین‌کننده‌های عرضه و تقاضای بازار برنج ایران ، تحقیقات اقتصاد کشاورزی ایران ، جلد ۴ شماره ۱ ، صفحه‌های ۱۳۹ تا ۱۶۰
- ۵- یزدانی س و کیانی راد ع، ۱۳۸۳ ، بیمه درآمدی؛ الگویی جدید در مدیریت ریسک محصولات بخش کشاورزی ، مجله اقتصاد کشاورزی و توسعه ، سال دوازدهم شماره ۴۷ ، صفحه‌های ۴۷ تا ۷۹